

FR. ROJEC:

Tončkove sanje in Miklavžev večer.

Mladinska dvodejanjka za manjše odre.

Osebe: Sv. Miklavž. Angel. Prvi, drugi parkelj. Tonček, siromašen vaški deček. Njegova stara mati. Peter, njegov oče. Gospa, Malka, njena hčerka. Sluga Hruška, Pavle.

Drugo dejanje.

Oprema odra kakor v I. dejanju.

(Dalje in konec.)

Gospa.

Res, druga se Elizabeta
iz tebe že sedaj obeta...
Ostani vedno dobra, blaga,
pa Bogu in ljudem boš draga!

(Vtakne rokavice v žep in stopi k izloženim oblekam.)

Sluga

(prilomasti v sobo z drugo manjšo škatlo in jo vrže na klop zraven prve.)

Tu škatlo eno spet imate,
a še bom nosil kakor osel,

(Stoji in si briše z ruto pot s čela.)

potil se, trgal si podplate...
Sirota vseh sirot je posel!

Gospa

(vzame iz denarnice cekin in mu ga da.)

Sprevidim, da si res trpin,
za trud si vzemi ta cekin!

Sluga

(vesel, se priklanja in odkriva.)

O, saperlot; o, saperlot,
tak cvet pa ne cvete povsod!

(Zaveže cekin v vogal rute in oboje potlači v žep.)

Zdaj misel nanj mi vse telo
gonila v tek bo kot kolo,

(Dvigne roko k ustom, kakor bi pil.)

in marsikak kozarček spet
pogrel me bo prav dol do pet!

(Obrne se in čvrsto odkoraka ven, govoreč:)

Še ptič je Hruška, ena-dve, ena-dve;
juhe, spet mlade so nogé!

Gospa

(izbere in dvigne najlepšo oblekco.)

Sem, Tonček, stopi in poglej,
oblekca ta-le naj bo tvoja:
najlepše vse blago je v njej
in prav okusnega je kroja!

Tonček

(pristopi in gleda oblekco.)

Oblekca ta pa res je zala;
gospa dobrotna, srčna hvala!

(Sleče si hitro staro suknjico, jo odda babici z novo oblekco vred,
obdrži pa si le novo suknjico in jo obleče, govoreč:)

Pomerim suknjico si koj
in v njej ostanem za nocoj.

Gospa

(vzame iz druge škatle, ki jo Malka medtem odpre, nov klobuček s
primernim nakitom in ga posadi Tončku na glavo.)

In da popolen boš junak,
ná, tu je še klobuček tak!

Tonček.

(se gleda po suknjici in gladi z rokami.)
Prav kakor narejena zame!

Gospa.

Lepó te res povsod objame!

Babica

(s Tončkovo obleko v rokah, ga gleda in se smehlja.)

Preveč brhak in lep odslé
in velik boš dolžnik gospé!

Sluga

(prinese v sobo velikega lesenega konja in ga postavi na tla.)

Sedaj bom pa prinašal v sobo
zaboje, cule, suho robo...

To gledal bo Miklavž, strmel
in daleč pač ne bo prišel,
če tukaj sam vse razdeli!

Gospa.

Prijatelj, to naj prevelike
nikar ne dela ti skrbi;
Miklavž dobi brž pomočnike,
ko hitro stopi med ljudi!

Sluga.

Tako? Tedaž vsak pritepenec
že hoče zdaj imeti sluge!
Bom pa še jaz tak premetenec,
da v delo bom si vpregal druge!

(Obrne se in hitro odide.)

Babica

(odnese medtem obleko v čumnato in se takoj vrne.)

Peter.

(v popotni obleki, vstopi, postoji pri vratih in začuden gleda Tončka.)

Mar res še živ si, Tonček moj?

Drugi

(ostrme in se plašno odmičejo.)

Babica.

Moj Bog! Glej, Tonček, oče tvoj!

Tonček.

Kaj, oče? To le duh je njega,
ki že odšel s svetá je tega!

Peter

(prijazno.)

Pred mano, Tonček, se ne plaši,
moj duh po zemlji še ne straši:
kar v časnikih o drugem braši,
ki pisal se je kakor jaz,
to z mano tu ste zamenjali,
in pokopan sem bil za vas!

Tonček

Zakaj pa niste nam pisali?

Peter.

Ker poročilo mi poslali
ljudje iz rojstne so vasi,
da žena, babica in ti
pomrli tu ste vsi po vrsti,
da že trohnite v črni prsti! ...
Necoj pa me je božji glas
privedel spet v domačo vas.

Babica.

Pač vreden ni, da še živi,
kdor zmožen takih je laži!

Tonček,

(ki se je počasi bližal Petru med njegovim govorom, zdaj razprostre roke in ga objame.)

Oj, oče, dragi oče moj,
presrečen z vami sem necoj!

Gospa,

(ki je postajala vedno bolj plašna in vznemirjena, bolešno zaječi.)

Gorje mi! Bič že dviga svoj
osveta grozna nad menoj!
(Zgrudi se na klop pri peči in omedli.)

Malka

(skoči k vratom, jih odpre in zavpije ven.)

Hej, sluga Hruška, vode, vode!

(Vrne se k materi in jo prime za roko.)

Uboga mama, spet ji je slabó!
Pomočim čelo z vodo ji hladnó
in kmalu ji odleglo bode.

Tonček, Peter, babica

(so prevzeti srčne radosti in zamaknjeni drug v drugega. Peter sede k mizi na stol in si posadi Tončka na kolena. Vsi trije se tiho pogovarjajo.)

Sluga, Pavle

(se prikažeta s škafo m vode na pragu. Vsak drži ška f z eno roko za eno uho. Pavle ima parkljev rep zatak njen na klobuku. Neseta vodo v sobo.)

Sluga.

Le nosi, Pavlek, nosi,
pod mojo zdaj rokó si!

Oba

(postavita škafova v sredino sobe.)

Sluga

Tu z vodo je posoda!

Malka.

(vzame robec iz materine torbice, skoči k škafova in namoči robec v vodi,
potem ga nekoliko ožme.)

Čemú cel škafova, prismoda?!

(Zdaj steče nazaj k materi in ji položi mokri robec na čelo.)

Sluga.

Sem mislil, da gori blagó,

ki z njim hiteli smo tako!

No, če pa ni nesreče take,

fant, obrniva brž korake!

Kjer vodo sva dobila,

tja spet jo bova zlila!

(Oba se pripogneta, primeta za škafova in ga odneseta ven.)

Gospa

(se prebudi iz oмотice, pogleda okrog sebe, vzame mokri robec s čela
in ga položi na stran. Nato reče Malki.)

O, hvala, srček moj,

za skrb in trud z menoj!

Malka.

Znabití bi še rada

postrežbe kakšne z grada?

Gospa.

Nikakor ne; saj me le sila

vesti tako je omamila!

Srce vsem hočem tu odkriti

in težko vest potolažiti:

jaz tisto laž sem napisala

ter jo v Ameriko poslala,

da lože Tončka bi pregnala...

(Vstane, pade na kolena pred Petra in Tončka ter povzdigne roke
proti njima.)

Zdaj prosim, odpustita mi!
in dušo pomirita mi!
Kjer vajina je bajta mala,
dom lep bom vama sezidala...

Peter,

(ki je postal že prej pozoren na njeno pripovedovanje.)

Svet najin je trenutek ta,
zanj vam iz polnega srcá
odpuščava storjeno!

(Oba ji podasta roki v znak odpuščanja.)

Gospa

(vstane.)

Zahvalim se iskreno
in kar sem obljubila,
z veseljem bom storila!

(Od zunaj se zasliši zvonček.)

Tonček

(poskoči veselo z očetovskih kolen na tla in dvigne roko.)

Pripravimo se, k nam sedaj
prihaja sveti Nikolaj!

(Sede na stol zraven očeta. — Gospa sede nasproti Petru in Tončku, babica pa stopi k Malki, ki stoji pri peči, in se tiho pogovarja z njo.)

Miklavž

(z belimi lasmi in dolgo belo brado, oblečen v belo mašno srajco, ki se izpod nje vidi vijoličasta halja. Ogrnjen je s škrlatnim plaščem z modro podlago. V levici drži škofovsko palico in na glavi ima mitro.

Vstopi, da z roko znamenje in se ozre po sobi.)

Angelj,

(znan iz I. dejanja, ki je zdaj prepasan z živordečim trakom, vstopi za Miklavžem. — Vsi drugi vstanejo ob njenem prihodu. — Gospa vzame iz svoje torbice vrečo cekinov, stopi z njo k angelu, mu jo izroči in pokaže na Tončka. Potem se vrne na prejšnje mesto.)

Miklavž.

Mir vam in vsem ljudem!
Po zemlji zopet grem,
da male obdarujem
in v dobrem potrjujem!

(Tončku.)

Tu tebe že poznam
in te prav rad imam,
ker vedno bil si priden
in drugim nezaviden.
Zato sem v grad bogat
poslal po zlat zaklad,

(Vzame vrečico s cekini iz roke angela in jo da Tončku.)

ki tu ti ga izročam
in to ti priporočam,
da tak si kot doslej
še tudi za naprej!
Imam še mnogo dela:
tam čakajo krdela,
naprej do drugih koč;
Bog z vami, lahko noč!

(Odide. — Angel odide za njim.)

Tonček

(vesel dvigne vrečico kvišku proti očetu in jo strese, da zazvene
cekini v njej.)

Sedaj pa smo na konju, oče!
Tramovje trhlo naše koč
ne bo več joka poslušalo,
veselje le bo tu nastalo,
in naša babica premila
krompirja več ne bo zvečila:
srebala kavo bo sladkó
in z mlečno kašo se gostila!

Babica.

Res čudno je lepó vse to...
Še Tončku nisem prej verjela,
da bom to srečo doživela!

Gospa.

Radujem z vami se srčno
in trajne sreče vam želim!

Peter.

Gospa, če radosti zbolim,
odgovor boste vi dajali!

Gospa.

Ker mož v nesreči ste ostali,
ne boste menda v sreči pali!

(Zdaj se odpro vrata in v sobo gredo počasi, najprej Pavle s košem na hrbtu, ki ga je v I. dejanju nosil rjavi parkelj, in v košu so naložene razne otroške igrače ter majhne škatle in zavoji, da Pavle komaj nese; za Pavletom gresta vštric črni in rjavi parkelj po štirih; zvezana sta z verigo za vratova in na hrbtih neseta kup zabojev, ki so naloženi počez in zvezani; za njima stopa sluga Hruška in v roki drži vile, ki jih je vzel črnemu parklju.)

Sluga.

Bom že pokazal vam, mrcine:
okrog norite kot zverine!
Vsak z delom mora se truditi,
če hoče kruh si zaslužiti!

(Parklja se ustavita, in tudi Pavle postoji in se obrne.)

Črni parkelj

(dvigne glavo in jo zasuče nazaj proti slugi, govoreč z rjovečim glasom.)

Ničesa jaz ne jem, ne pijem,
zakaj pod tem tovorom rijem?

(Nato začne renčati in pihati proti slugi, praskati po tleh s kremplji, stresati zaboje in rjoveti.)

Sluga

(skoči nad njega z vilami, mu jih pomoli pod nos in zavpije:)

E-e, ti muren, pamet, pamet,
drugače čutil bo tvoj žamet!
Ti delaš škodo med ljudmi,
pokusi zdaj še njih slasti!

(Črni parkelj se pomiri, Pavle se obrne naprej, sluga dvigne vile, in vsi štirje odidejo proti peči.)

Sluga

(tam hitro prereže motvoz na zabojih in te zvali na tla. Nato zmeče na klop reči iz Pavletovega koša in reče z zapovedujočim glasom:)

Tako! Zdaj pa ukaz vam dajem:

(Pokaže na vrata.)

naprej za svetim Nikolajem,
naprej od tod v »Družinski dom«,
kjer vas še bolj obložil bom!

(Vsi štirje odidejo skozi vrata.)

Drugi

(jih gledajo in se smejejo. Po zadnjih besedah začno ploskati slugi in kričati za njim.)

Oj, dobro, dobro, sluga Hruška,
brez dela, jela ni trebuška!

Zagrinjalo pade.

Povodnji mož.

*V mraku in ob uri zgodnji
voda se v tolmunu zgane,
med trstikami povodnji
mož tam čofotaje vstane.*

*Roke so mu kot plavute,
glava v prerez kakor žaba;
z mahom vse noge posute —
kdor ga vidi — temu slaba!*

*Pusto v vodi lice gleda,
razjezi se res nemalo —
in ker sebi že preseda,
plane v vodo tam za skalo.*

*Jure, godec, je v vrtinci
videl ga za skalo doli,
v prste so mu šli mravljinici,
ni zagodel več nikoli.*

Fran Žgur.

Vojček.

*Vojček misli, preudarja,
kam naj se obrne
in na prstih šteje uro,
kdaj se spet povrne.
Treba je po svetu možu,
dom naj čuva mama,
da spozna, kako pusto je,
če ostane sama!
Da bi kje ga strah zalotil —
to so prazne vraže!
Pa če ga, saj zopet v dom mu
nosek pot pokaže!*

Modest.